

ОДОГТОЛОГІЧНІ ТА ОДОНТОГЛІФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РІЗНИХ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ВАРІАНТІВ ІКОЛ

Українська медична стоматологічна академія (м. Полтава)

Вступ. Вивчення одонтологічних ознак коронки ікол верхньої та нижньої щелепи проводиться стоматологами під час загального стоматологічного огляду, антропологами з використанням спадкових фенотипових ознак різних класів зубів, а також анатомами при описанні індивідуальних варіабельностей будови коронки окремих класів зубів. Так, запропонована О.О. Зубовим [2] бальна оцінка розвитку лінгвального горбика ікол, не завжди чітко визначається при загальному стоматологічному огляді різних етнічних груп людей. При цьому ймовірність наявності того чи іншого антропологічного варіанту на нашу думку, необхідно враховувати поряд з Антропологічними показниками не тільки лінгвальної, а також вестибулярної поверхні ікол, котрі не враховуються О.О. Зубовим [3]. Безперечно, з точки зору наявності морфогенетичних полів, згідно Дальберга, являється співставлення одонтологічних ознак ікол окремих антропологічних варіантів із такими ж ознаками молярів та різців. Встановлення можливих між ними взаємозв'язків дозволить лікарю стоматологу більш раціонально проводити ортопедичні та ортодонтичні лікувальні заходи. Як свідчать одонтометричні дослідження, проведені різними авторами [1,3] в іклах, довжина зуба та кореня дуже варіабельні. Виникає питання, як розподіляються одонтометричні показники ікол, в залежності від їх антропологічних варіантів коронки.

Метою дослідження було встановити ступінь кореляції між різними антропологічними варіантами ікол та одонтологічними показниками моляризації та інцізівації.

Об'єкт і методи дослідження. Дослідження проводилось під час загального стоматологічного обстеження 153 студентів у віці 18-21 років і на 41 екстирпованому іклу, забарвлених запропонованим методом еріохромом чорним-Т для визначення особливості одонтологічного малюнку окремих антропологічних варіантів.

Формування різних класів зубів, в тому числі ікол, згідно морфогенетичної теорії Дальберга знаходиться під впливом генетичних факторів. Вони обумовлюють одонтологічні ознаки моляризації та інцізівації. Виходячи з цих уявлень, нами проведено візуальне дослідження 153 студентів у віці 18-21 років, з метою встановлення кореляції між одонтологічними ознаками коронки ікол та проявами моляризації (малюнок коронки ікол першого моляра, кількість горбиків, наявність горбика Карабеллі), а також інцізівації (форма вестибулярної поверхні центральних різців, наявність лопатоподібності та лінгвального горбика). Як свідчать результати проведених досліджень, при візуальному стоматологічному обстеженні з шести виділених О.О.Зубовим [3] варіантів ікол верхньої та нижньої щелепи на нашому матеріалі чітко розрізняється лише чотири антропологічні варіанти. Штифтові та премоляро- подібні ікла не зустрічалися.

Результати досліджень та їх обговорення. Перший антропологічний варіант характеризувався плоским або округлим здуттям на лінгвальній поверхні без наявності лінгвального горбика. При цьому на вестибулярній поверхні медіальні та дистальні гребені формують гострий кут. Даний варіант

Морфологія

зустрівся в 24 випадках на верхній та 24 спостереженнях на нижній щелепі. Необхідно відмітити, що перший варіант ікол частіше всього спостерігався при X (ікс) малюнку молярів у 28 випадках, коли еоконус сполучається з епіконусом центральним гребенем епікрістою. При цьому чотирьохгорбиковий перший моляр зустрічався у 20, а п'ятигорбиковий у 8 спостереженнях. А У (ігрек) малюнок перших молярів зустрічався у 20 випадках при першому антропологічному варіанті. При цьому, в молярах нижньої та верхньої щелеп дистальний гребінь тригону сполучав еоконус з діаконусом [1]. Додатковий горбик Карабеллі на молярах не виявляється. При першому антропологічному варіанті ікол центральні різці в основному мають прямокутну форму вестибулярної поверхні (40 спостережень), та рідше овальну і трикутну форму відповідно у 6 та 2 випадках. При цьому у 12 випадках зустрічалась напівлопатоподібність, а у 2 - подвійна лопатоподібність лінгвальної поверхні різців. Таким чином, найбільш типовим для першого антропологічного варіанту ікол є з боку перших молярів X (ікс) чотири малюнок перших молярів та виражена капів- або подвійна лопатоподібна лінгвальна поверхня різців. Другий антропологічний варіант ікол характеризувався великоподібним потовщенням емалі на лінгвальної поверхні і на нашому матеріалі був найбільш репрезентативний. Він складав 80 випадків (48 хлопців та 32 дівчини), з яких в нижній щелепі виявлявся в 42, а в верхній - 38 спостереженнях. Цей варіант ікол супроводжується в 44 випадках X (ікс) малюнком коронки перших молярів, а в 36 - У (ігрек) їх малюнком коронки. При цьому чотирьохгорбикові моляри виявлені частіше (50 випадків), ніж п'ятигорбикові (30 спостережень). Досить часто (6 випадків) зустрічається додатковий горбик Карабеллі. Центральні різці при другому антропологічному варіанті ікол в 66 випадках мають прямокутну форму, в 2- трикутну, а в 12 - овальну форму вестибулярної поверхні. При цьому на лінгвальної поверхні цих різців в 10 випадках виявлено напів-, а в 12 - подвійна лопатоподібність. Крім того в 3-х випадках спостерігаються емалеві напливи в ділянці шийки різців. Процентний вміст проявів лопатоподібності різців при другому антропологічному варіанті ікол складає 30%, в той час як при першому варіанті ікол вона дещо менша - 24,2%. Таким чином, найбільш типовим для другого антропологічного типу ікол являється з боку перших молярів X (ікс) малюнок з наявністю додаткового горбика Карабеллі, а з боку різців більша, ніж при першому варіанті ікол вираженість лопатоподібності на лінгвальної поверхні різців та збільшення в них овоїдної форми на вестибулярній поверхні. Третій антропологічний варіант ікол характеризується тим, що висота лінгвального горбика на третину досягає рівня ріжучого краю. При одонтологічному обстеженні цей варіант зу-

стрівся в 20 випадках: в 14 випадках - на верхній, а у 6 - на нижній щелепі, з яких 12 у хлопців та у дівчат. Цей варіант ікол супроводжувався частіше (14 випадків) при X (ікс) малюнку перших молярів, а в (6 спостереженнях) при У (ігрек) малюнку цих зубів. В порівнянні з попередніми двома варіантами при третьому варіанті ікол збільшується кількість горбикових молярів до 55%, хоча додатковий горбик Карабеллі виявився тільки в одному випадку.

В центральних різцях при третьому логічному варіанті ікол на лінгвальної поверхні виявлено в 5 випадках напівлопатоподібність, що складає 25% від всіх спостережень. Таким чином, в порівнянні з попередніми антропологічними варіантами для третього варіанту характерна поява з боку перших молярів збільшення кількості горбиків до 5, частіше при (плюс) «+» їх малюнку коронки відсутність горбика Карабеллі, а з боку різців - характерна прямокутна вестибулярна форма та інколи наявність в них напівлопатоподібності. Четвертий антропологічний варіант ікол, коли висота лінгвального горбика досягає рівня ріжучого краю на нашому матеріалі зустрічався рідко, лише в 5 випадках у чоловіків на нижній щелепі. Цей варіант ікол спостерігається частіше при (ігрек) У малюнку п'ятигорбикового першого моляру (3 випадки), ніж при (плюс) «+» малюнку (в одному з п'яти- і в одному з чотирьохгорбиковому першому молярах). При цьому варіанті вестибулярна поверхня різців має прямокутну форму, а на лінгвальної поверхні прояви лопатоподібності - відсутні. Таким чином, проведені результати одонтологічних досліджень свідчать, що найбільш типовим на нашому матеріалі являється другий антропологічний варіант ікол, який супроводжується сильним впливом морфогенетичного поля інцизації у вигляді подвійної та напівлопатоподібності різців, а також збереженням моляризації в їх перших молярах із наявністю переважно чотирьох-, рідше - п'яти горбиків та одночасно додаткового горбика Карабеллі з боку піднебіння. При першому антропологічному варіанті ікол спостерігається зменшення впливу морфогенетичного поля інцизації та моляризації. Нарешті, при третьому, а особливо при четвертому варіанті ікол вплив інцизації майже повністю відсутній, і на перший план на нижній щелепі виступає дія M^oP фогенетичного поля моляризації, за рахунок чого в них збільшується висота додаткового лінгвального горбика.

Висновки. Таким чином, результати наших досліджень свідчать про існування чотирьох антропологічних варіантів ікол, як на верхній, так і на нижній щелепі. Поява основного одонтологічного показника ікол лінгвального горбика слабо корелює з ознаками морфогенетичного поля моляризації (кількістю горбиків та малюнком коронки молярів)

інцизації (форма вестибулярної та лінгвальної поверхні різців).
Перспективи подальших досліджень. Все це дозволяє припускати, що ікла відносяться до класу ключових зубів (key-tooth), що дає можливість подальшого вдосконалення ортопедичних конструкцій в стоматології.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гасюк А.П., Скрипніков П.М. Атлас одонтогліфіки. – Полтава, 2001. – С. 53-61
2. Зубов А.А., Халдеева Н.И. Одонтология в антропофенетике. – М. Наука, 1993. – 224с.
3. Зубов А.А., Халдеева Н.И. Одонтология в современной антропологии. – Москва: Наука, 1989. 231 с.

ОДОНТОЛОГИЧЕСКИЕ И ОДОНТОГЛИФИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РАЗНЫХ АНТРОПОЛОГИЧЕСКИХ ВАРИАНТОВ КЛЫКОВ

Ройко Н.В., Гасюк П.А., Черняк В.В.

Резюме. Исследования, проведенные у 153 лиц, свидетельствуют о существовании четырех антропологических вариантов клыков. При сопоставлении формы клыков и одонтоглического рисунка моляров наиболее распространенным выявился второй антропологический вариант. Согласно теории поля «моляризации» можно допустить, что клыки относятся к классу ключевых зубов (key-tooth).

UDC 616.314 : 56

ODONTOLOGICAL AND ODONTOGLIFICAL FEATURES OF DIFFERENT ANTHROPOLOGICAL VARIANTS OF DOG-TEETH

Royko N.V., Gasyuk P.A., Chernyak V.V.

Summary. The researches conducted at 153 persons testify to existence in them of four anthropological variants of dog-teeth. At comparison of form of dog-teeth and odontoglifical picture of molar's the second anthropological variant turned out most widespread. It is possible to assume in obedience to the theory of the field of «molyarisation», that dog-teeth behave to the class of key teeth (key-tooth).

Стаття надійшла 1.03.2006р.